

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Даниела Христова Тасевска,

на дисертационен труд на тема „Кибер тормоз в училищна среда“

за присъждане на научна и образователна степен „доктор“,
по научно направление 3.2 Психология

Автор на дисертационния труд: Евангелос Хадзизисис

Научен ръководител: доц. д-р Росанка Манчева

Кандидатът за придобиване на научна и образователна степен „доктор“ Евангелос Хадзизисис е завършил 2-ри общообразователен лицей на Кастория и притежава магистърска степен в специалност по Специална педагогика от Югозападния университет „Неофит Рилски“ в Благоевград. Евангелос Хадзизисис е придобил диплома от Факултета по философия на Аристотеловия университет в Солун, в Департамент по филология, където е специализирал лингвистика (2012). Има умения по гръцки жестомимичен език, както сертифицирани познания по писане и четене на Брайлова система. Владее английски и немски език.

Посочените факти от досегашния образователен и творчески път на кандидата разкриват една изключителна амбиция за формиране на умения в различни области на психологическата и езиковедска теория и практика. С не по-ниска степен трябва да бъдат отличени и участията на Евангелос Хадзизисис в научни конференции. От Списъка на публикациите, включени в документацията, е видно, че кандидатът има общо 3 статии по дисертацията, а именно:

- Хацизисис Евангелос (2018) Тормозът в училище, ГОДИШНИК НА ПСИХОЛОГИЯТА ТОМ 9, НОМЕР 9, БРОЙ 2, стр.144-150
- Хацизисис Евангелос, (2020) Възход на кибертормоза, FINE Journal, том 2, стр. 12-19,
- HatzizisisEvangelos (2020) Студенти и кибертормоз, FINE Journal, том 2, стр. 38-45

Третираните в тях въпроси попадат изцяло в изследователското поле на педагогическата и възрастова психология и са непосредствено свързани с различни аспекти по тематичната област на дисертационния труд. От изложеното дотук е логична констатацията ми, че документацията е точна, пълна и коректно подредена и отговаря на всички критерии, по смисъла на настоящата процедура.

Представената дисертация е посветена на интересна и значима тема, свързана с необходимостта от изследване на феномена кибертормоз в училищна среда от гледна точка на неговото разпространение и въздействие върху учениците в прогимназията. Отправната теза на автора е, че по-голямата част от тях учениците, във възрастта 13-16 годишни, поне веднъж са били жертва на кибертормоз. Именно този факт е в основата на неговата мотивация относно повишаване информираността на всички, които се занимават с опазване на здравето и образованието на младите хора.

По своята проблемна насоченост дисертационното изследване има дефинитивни параметри с *интердисциплинарен характер*, а именно: „*информационни технологии*“, „*психология на развитието в детско-юношеска възраст*“, „*училищен тормоз и превенция на кибертормоза*“. Посочените ключови понятия са подходящо зададени в

динамиката на взаимовръзките им. Актуалността и значимостта на дисертационния труд, както и основната хипотеза, изказана в твърдението, че „*по време на юношеството поведението на кибер жертвите на тормоз в училище е свързано с отношението към тях самите, ситуацията и кибертормоза*“, са конкретно и прецизно аргументирани. Предвид нея, основната цел на емпиричното проучване, проведено сред ученици, е да разкрие степента на кибертормоза в училищната среда и ефектите му върху живота на младите хора. В съответствие с тази цел са формулирани организационните и изследователските задачи. Кратко и същевременно достатъчно информативно презентира методологията, към която се придържа извършеното от него приложно изследване. В изследването се използва неадаптиран към гръцките условия: *Въпросник за справяне с кибертормоза (CWCBQ, 2015)*. На базата на общия анализ на предложените скали Евангелос Хадзизисис предлага два акцента за интерпретация на резултатите – емоционални преживявания и поведенческа активност, които според него дават по-обективна представа за отношението на изследваните лица към ситуацията на кибертормоз. Аргументите на докторанта са свързани с факта, че съдържанието на преживяванията и тяхната оценка предоставят възможност ситуацията да се идентифицира като кибертормоз с характерните му характеристики (*многократност в активност на кибер насилника, което засилва ефекта на негативните преживявания в жертвата, анонимност на източника, многофункционалност в разпространението на информацията и реакциите на нея*).

Концептуалната рамка на дисертационния труд е представена в *първата основна глава „Същност на кибертормоза“ (с. 8-29)*. Структурно тя е разгърната в подглави, ангажирани относително автономно с интерпретацията на основните величини, включени в предмета на изследването. В тази връзка фокус на глава първа е анализа на дефинитивните параметри на явлението „*кибертормоз*“. Неговите разновидности са прецеизирани, чрез представянето на психологопедагогическите механизми, включени в реализирането на училищния кибертормоз, както и разпознати като специфика и организация, в следните контексти:

- *Тормоз* – ситуация , при която много извършители се насочват към жертва и многократно изпращат злонамерени съобщения, видеоклипове и снимки.
- *Преструвка* – създаване на акаунт в социалната мрежа с името на жертвата и създаване на профил със сексуални, расистки и други негативни данни.
- *Използване на снимки* – правене на снимки и видеоклипове от личните моменти на жертвата без нейното одобрение.
- *Създаване на уебсайтове, анкети и блогове* – създаване на уебсайт или блог с информация, която е унизителна или обидна за жертвата или за публикуване на лична информация, която жертвата е поверила на някого.
- *„Happy Slapping“* – заснемане на снимки или видеоклипове на хора в затруднено положение (*жертвата е малтретирана чрез ритници, игри на думи или друго насилствено поведение*) на случаен принцип или след предварително планирана ситуация и предоставянето им публично достояние чрез електронни средства. Обикновено се отнася до моменти, когато

Компетентно, ползвайки специализирани източници по темата, в глава първа Евангелос Хадзизисис разкрива своите *оригинални идеи относно обяснителната рамка на кибертормоза при тийнейджъри* и ясно идентифицира проблемите, свързани с второто семантично ядро на своя теоретичния модел, изложено във *втора глава* и всеобхватно анализиращо темата за „*Превенция на кибертормоза в училище*“ (с.29-57).

Тук авторът е разширил интерпретативната рамка, откроявайки значението на два взаимосвързани процеса – *намеса при кибертормоз и превенция на кибертормоз в училище*. Несъмнено този аспект на анализ обогатява теоретичния модел на дисертационната разработка и повишава неговия научно-изследователски потенциал. Съдържателно и прецизно са анализирани: *интервенциите, фокусирани върху извършителите; интервенциите, насочени към жертвата; превенцията на училищно ниво; представите за насилие при изграждане на мъжка и женска идентичност; обучението на ученици срещу училищния тормоз; превенцията на семейно ниво и ролята на родителите на жертвите при нея; обучението на педагогически специалисти при кибертормоз; превенцията на ниво общност, съобразно редица психологически школи и направления*. Анализирани са *ефектите от кибертормоза в областта на проблемите за психичното здраве на подрастващите и връзката между участието в кибертормоз и склонността на подрастващите да интернализират проблемите (например развитието на негативни афективни разстройства, самота, тревожност, депресия, суицидни идеи и поведение и соматични симптоми)*.

Глава трета „Конструкция и резултати от изследването“ (с.58-62) представя проекта и методическата организация на самото емпирично изследване. Оценявам този компонент от дисертационния труд, с голям приносен заряд към изследователската методология за педагогическата психология, защото по своя замисъл същият е планиран като реално приложим методически модел за изследване на емоционалните преживявания и поведенческата активност към ситуацията на кибертормоз.

Основен метод на изследването е психологическото изследване. Структурата на изследването е разработена обхватно – обект, предмет, цел, задачи – с теоретичен и емпиричен характер, основна хипотеза с три подхипотези. Ацентът в изследването е поставен върху модифициране на *Въпросник за справяне с кибертормоза (CWCBQ, 2015)* за целите на изследването. В модифицираният вариант се акцентира върху два момента: *личните действия на жертвата в случай на кибертормоз и оценка на мислите и чувствата, изпитвани от респондентите в случай на онлайн тормоз*. Тази композиция е иновативният подход за научното изследване.

Въпросникът е предложен на ученици от 15 училища в Солун и Кастория. В изследването за оценка на поведението и чувствата по време на кибертормоз са участвали момичета и момчета на възраст от 12 до 16 години. Общият брой на извадката е 520 души. От тях 252 са момчета и 268 са момичета. Разпределението им по степен на образование е включено в изследването като променлива. Това важи и за фактора пол. Всички резултати са ориентирани в посока доказване на тяхната изразителност за цялата извадка.

Всички данни са анализирани с помощта на описателна статистика, а статистически анализи са извършени със SPSS 25.0 за Windows (SPSS; Чикаго, Илинойс, САЩ). *Количествените променливи*, използвани в изследването, са представени като средно \pm стандартно отклонение. *Качествените променливи* се изразяват като абсолютна (N) и относителна честота (%) във всяка категория на променливата. Извършен е *хи-квадрат тест на Pearson*, за да се оценят възможните разлики, които могат да съществуват в две категорични променливи. Ако р-стойността е по-малка от 0,05 ($p < 0,05$), нулевата хипотеза се отхвърля, което води до статистически значима връзка между двете променливи. Всички статистически тестове са двустранни, със значимост, зададена на $p < 0,05$.

Глава четвърта „Резултати от проведеното научно изследване“ (с. 63-126)

Констатирам, че анализът на резултатите, в аспектите му на количествен, качествен и статистически е задълбочен и професионално осъществен. Визуализацията на данните посредством графично и таблично онагледяване подпомага възприемането и задълбочава разбирането.

Проведеното емпирично изследване убедително доказва, че по време на пубертета и ранното юношество (средна възраст е 13,5 години), включително прогимназията и основното училище, кибертормозът е реална част от живота на учениците. Отношението им към него до голяма степен се определя от това дали са участници или са били свидетели на кибертормоз в училищната среда.

Първият изследователски модул измерва поведенческите реакции на учениците, субекти, в ситуация на кибертормоз по отношение на: 1-промяна на отношението към кибернасилника, 2-саморефлексия и 3-споделяне на случващото се с родители и близки. Тяхното поведение е насочено към ограничаване на контакта с насилника, контрол върху собственото поведение и анализ на случващото се.

Вторият модул диагностицира преживяванията на изследваните лица като следствие от позицията на жертвата в кибертормоза. Тази роля не се приема от респондентите и това е открито в техния стремеж да рационализират ситуацията, да търсят причината за нея, както и ефектите върху собственото си поведение.

Дисертационният труд завършва със съществено по съдържание и детайлизирано написано *Заключение* (с. 127 - 129). Оценявам текста в тази част от дисертационния труд като адекватно на извършените анализи *обобщение на резултатите от теоретико-аналитичното и емпиричното изследване.*

Считам, че докторантът е съумял да докаже убедително хипотезите си, удовлетворявайки поставените цели и задачи. Неговата личностна, професионална, научна и приложна ангажираност с темата на дисертационния труд, превръща самия труд в смислено послание към всички специалисти в училищната среда По отношение на езикова култура, боравене с понятията и категориите на психология на развитието в детско-юношеска възраст и педагогическата психология, цитиране и позоваване на автори – трудът е много добре издържан.

Изразявам съгласието си със самооценката на кандидата относно Справката за приносите на работата му по темата на дисертацията. Достоинствата ѝ, констатирани и посочени в изложението дотук, бих обобщила в синтезирана форма в следните приноси моменти:

Във връзка с теоретичната аргументация на проблемността около феномена „кибертормоз в училище“ в прогимназиалния етап на основното училище:

1. Приложен е интердисциплинарен подход за разкриване на факторите, формите, психологичните механизми и следствията за ученика от феномена кибертормоз в училище.

2. На теоретично равнище систематично е описана ефективната превенция на кибертормоза в училище като е изяснена нейната функционална и съдържателна същност.

Във връзка с емпиричния дизайн на дисертационния труд:

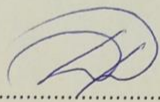
1. Оригинално е приложен психологически подход към предмета на изследването.

2. Адекватно е модифицирана и практически апробирана е методика за изследване на емоционалните преживявания и поведенческите реакции в релацията „жертва - кибернасилник“, съобразена както с поставените в научната разработка

проблеми, кореспондиращи с конкретно обособен теоретичен модел, така и изследователските хипотези и задачи.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ искам да изкажа собствената си личностна и професионална удовлетвореност от прочита на дисертационния труд „Кибер тормоз в училищна среда“ разработен от Евангелос Хадзизисис. Признавайки неговия принос, заявявам категорична позиция с положителен вот за присъждане на научната и образователна степен „доктор“ в професионално направление 3.2 Психология.

21. 10. 2022 г.
Велико Търново

Член на научно жури:
проф. д-р Д. Тасевска

OPINION

by Prof. _ PhD. Daniela Hristova Tasevska ,

of a dissertation on "Cyber Bullying in a School Environment "

for the awarding of a scientific and educational degree "doctor" ,
by scientific direction 3.2 Psychology

Author of the dissertation: Evangelos Hadzizisis

Research supervisor: Assoc. Dr. Rosanka Mancheva

The candidate for the scientific and educational degree "doctor" Evangelos Hadzizisis graduated from the 2nd general education lyceum of Kastoria and holds a master's degree in special pedagogy from the Southwest University "Neofit Rilski" in Blagoevgrad. Evangelos Hadzizisis obtained a diploma from the Faculty of Philosophy of the Aristotle University of Thessaloniki, in the Department of Philology, where he specialized in Linguistics (2012). He has skills in Greek Sign Language as well as certified knowledge of writing and reading Braille. He speaks English and German.

The indicated facts from the candidate's previous educational and creative path reveal an extraordinary ambition for skill building in different areas of psychological and linguistic theory and practice . Evangelos Hadzizisis ' participation in scientific conferences . From the list of publications included in the documentation , it is clear that the candidate there is total 3 articles on the dissertation , namely:

- Hatzisis Evangelos (2018) Bullying at school, ANNUAL OF PSYCHOLOGY VOLUME 9, NUMBER 9, ISSUE 2, pp.144-150
- Hatzisis Evangelos, (2020) The Rise of Cyberbullying, FINE Journal, Vol 2, pp 12-19,
- HatzizisisEvangelos (2020) Students and Cyberbullying, FINE Journal, Vol 2, pp 38-45

The issues treated in them fall entirely within the research field of pedagogical and age psychology and are directly related to various aspects of the thematic area of the dissertation work. From what has been stated so far, my conclusion is logical that the documentation is accurate, complete and correctly arranged and meets all criteria within the meaning of this procedure.

The presented dissertation is dedicated to an interesting and significant topic related to the need to study the phenomenon of cyberbullying in a school environment from the point of view of its prevalence and impact on junior high school students. The starting thesis of the author is that the majority of students, aged 13-16, have been victims of cyberbullying at least once. It is this fact that is the basis of his motivation regarding raising the awareness of all those involved in protecting the health and education of young people.

In terms of its problem orientation, the dissertation research has definite parameters of *an interdisciplinary nature* , namely: "*information technologies* " , "*developmental psychology in children and adolescents* " , "*school bullying and prevention of cyberbullying* " . The indicated key concepts are appropriately set in the dynamics of their interrelationships . The relevance and significance of the dissertation, as well as the main hypothesis expressed in the statement that "*during adolescence, the behavior of cyberbullying victims at school is related to the attitude towards themselves, the situation and cyberbullying*", are concretely and

precisely argued . Given this, the main objective of the empirical study conducted among students is to reveal the extent of cyberbullying in the school environment and its effects on the lives of young people. In accordance with this goal, the organizational and research tasks have been formulated. He briefly and at the same time sufficiently informatively presented the methodology to which the applied research carried out by him adheres . The study used a non-adapted to Greek conditions: *The Cyberbullying Coping Questionnaire (CWCBQ , 2015)* . On the basis of the general analysis of the proposed scales, Evangelos Hadzizisis proposes two emphases for the interpretation of the results - emotional experiences and behavioral activity, which, according to him, give a more objective picture of the attitude of the examined persons to the situation of cyberbullying. The arguments of the doctoral student are related to the fact that the content of the experiences and their evaluation provide an opportunity to identify the situation as cyberbullying with its characteristic features (*multiplicity in activity of the cyber bully, which strengthens the effect of negative experiences in the victim, anonymity of the source, multi-functionality in the spread of information and reactions to it*).

The conceptual framework of the dissertation work is presented *in the first main chapter "Essence of cyberbullying" (pp. 8-29)* . Structurally it is deployed in sub - chapters engaged relatively autonomously with the interpretation of the main quantities included in the subject of the study . In this regard, the focus of chapter one is the analysis of the definitive parameters of the phenomenon " *cyberbullying* " . Its varieties have been refined, through the presentation of the psycho-pedagogical mechanisms involved in the implementation of school cyberbullying , as well as recognized as specifics and organization, in the following contexts:

- *Harassment* - A situation where multiple perpetrators target a victim and repeatedly send malicious messages, videos and photos.
- *Pretense* - by creating an account in the social network with the name of the victim and creating a profile with sexual, racist and other negative data.
- *Using photos* - taking photos and videos of the victim's private moments without her consent.
- *Creating websites, surveys and blogs* - creating a website or blog with information that is humiliating or offensive to the victim or to post personal information that the victim has confided in someone .
- *"Happy Slapping"* - taking pictures or videos of people in distress (*the victim is abused by kicking, puns or other violent behavior*) randomly or after a pre-planned situation and making them public by electronic means. It usually refers to times when

Competent, using specialized sources on the subject , in chapter one Evangelos Hadzizisis reveals his *original ideas about the explanatory framework of teenage cyberbullying* and clearly identifies the problems related to the latter semantic core of its theoretical model, presented in the *second chapter* and comprehensively analyzing the topic of *"Prevention of cyberbullying at school"* (p.29-57) . Here the author has expanded the interpretive framework , highlighting the importance of two interrelated processes – *cyberbullying intervention and school cyberbullying prevention*. Undoubtedly, this aspect of analysis enriches the theoretical model the dissertation development and increases its research potential . The *interventions focused on the perpetrators* have also been comprehensively and precisely analyzed ; *victim-centered interventions ; prevention at the school level ; notions of violence at construction of male and female identity ; educating students against school bullying ; prevention at the family level and the role of parents of victims with her; the training of pedagogical specialists in cyberbullying; prevention at the community level* , according to a number psychological schools and directions. The *effects of cyberbullying* on adolescent mental health problems and the

relationship between involvement in cyberbullying and adolescents' tendency to internalize problems (eg, the development of negative affective disorders, loneliness, anxiety, depression, suicidal ideation and behavior, and somatic symptoms) were analyzed.

Head third "Research Design and Results" (p.58-62) presents the project and the methodical organization of the same empirical research. I appreciate this component of the dissertation work, with a great contribution charge to the research methodology for pedagogical psychology, because by design it is the same planned as a realistically applicable methodological model for the study of emotional experiences and behavioral activity to the situation of cyberbullying.

The main research method is psychological research. The structure of the research is developed comprehensively – object, subject, goal, tasks - of theoretical and empirical nature, main hypothesis with three sub-hypotheses. The focus of the study was on modifying the *Cyberbullying Coping Questionnaire (CWCBQ, 2015)* for the purposes of the study. The modified version focuses on two points: *the personal actions of the victim in the case of cyberbullying* and *the assessment of the thoughts and feelings experienced by the respondents in the case of online bullying*. This composition is the innovative approach to scientific research.

The questionnaire was offered to students from 15 schools in Thessaloniki and Kastoria. Girls and boys aged 12 to 16 participated in the study to assess behavior and feelings during cyberbullying. The total number of the sample is 520 people. Of these, 252 are boys and 268 are girls. Their distribution by level of education is included in the study as a variable. This also applies to the gender factor. All results are oriented towards proving their expressiveness for the whole sample.

All data were analyzed using descriptive statistics, and statistical analyzes were performed with SPSS 25.0 for Windows (SPSS; Chicago, IL, USA). *Quantitative variables* used in the study are presented as mean \pm standard deviation. *Qualitative variables* are expressed as absolute (N) and relative frequency (%) in each category of the variable. Pearson's *chi-square test was performed* to assess possible differences that may exist in two categorical variables. If the p-value is less than 0.05 ($p < 0.05$), the null hypothesis is rejected, resulting in a statistically significant relationship between the two variables. All statistical tests were two-sided, with significance set at $p < 0.05$.

Chapter Four " Results of the Conducted Scientific Research " (pp. 63-126)

that the finding of the results, in its quantitative, qualitative and statistical aspects, is thorough and professionally carried out. Visualization of data through graphical and tabular representation aids perception and deepens understanding.

conducted empirical research convincingly proves that during puberty and early adolescence (average age is 13.5 years), including junior high school and elementary school, cyberbullying is a real part of students' lives. Their attitude towards it is largely determined by whether they are participants in or have witnessed cyberbullying in the school environment.

The first research module measures the behavioral reactions of students, subjects, in a situation of cyberbullying in terms of: 1-changing the attitude towards the cyberbully, 2-self-reflection and 3-sharing what is happening with parents and relatives. Their behavior is aimed at limiting contact with the abuser, controlling their own behavior and analyzing what is happening.

The second module diagnoses the experiences of the researched persons as a consequence of the position of the victim in cyberbullying. This role is not accepted by the respondents and this is highlighted in their aspiration *to rationalize the situation, look for its cause, as well as the effects on their own behavior*.

The dissertation ends with a substantial in content and detailed written *Conclusion* (pp . 1 27-129) . I evaluate the text in this part of the dissertation as an adequate *summary of the results of the theoretical - analytical and empirical research*.

I believe that the doctoral student was able to convincingly prove his hypotheses , satisfying the set goals and objectives. His personal, professional, scientific and applied commitment to the topic of the dissertation work turns the work itself into a meaningful message to all specialists in the school environment In terms of language culture, handling the concepts and categories of child-adolescent developmental psychology and pedagogical psychology , citing and referring to authors - the work is very well maintained.

I agree with the candidate's self-assessment on the Statement of Contributions of his work on the topic of the dissertation. I would summarize its merits, identified and indicated in the exposition so far, in a synthesized form in the following contributing points:

In relation to the theoretical argumentation of the problem surrounding the phenomenon of " cyberbullying at school " in the pre-high school stage of primary school :

1. An interdisciplinary approach is applied to reveal the factors, forms, psychological mechanisms and consequences for the student of the phenomenon of cyberbullying at school.

2. On a theoretical level, the effective prevention of cyberbullying at school is systematically described , and its functional and content essence is clarified .

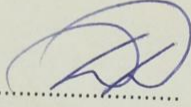
In relation to the empirical design of the dissertation:

1. psychological approach was originally applied to the subject of the study.

2. A methodology for the study of emotional experiences and behavioral reactions in the relationship "victim - cyberbully" has been adequately modified and practically tested , in accordance with both the problems posed in the scientific development , corresponding to a specific theoretical model, and the research hypotheses and tasks.

IN CONCLUSION, I would like to express my own personal and professional satisfaction with reading the dissertation work " **Cyber Bullying in a School Environment** " developed by Evangelos Hadzizisis . Recognizing his contribution, I declare a definite position with a positive vote for awarding the scientific and educational degree "doctor" in professional direction 3.2 Psychology .

21 . 10 . 20 22 years.
Veliko Tarnovo

Member of scientific jury :
Prof. PhD D. Tasevska